

νουν έχει τα βασύδια και να φορώνουν το μετάλλευμα. Αυτά όλα έγιναν αργότερα. Μά πάλι ύστερα από λίγα χρόνια σταμάτησαν ή δουλειές της εταιρίας. Ξηλώθηκαν ή σιδερένιες γραμμές, έβλεπε ο κόσμος τα πορτογαλάρια των σπιτιών και των μαγαζιών και τα κεραμεία και τους ταίχους, έβούλωσαν και ή πιο πολλές μούρες των μεταλλείων, σωφίστηκαν σιγά-σιγά τα ξερά ντουβάρια των σπιτιών, κι' έγινε πάλι το μέρος τόσο άγριο σχεδόν κι' έρημικό, όπως και πρώτα. Είδα, μεγάλος πειά, ύστερα από καιρό αυτό το μέρος, σε όλη του την μεταλλευτική δράση, τότε πού ο κόσμος βούιζε σαν μελίσι. Τό είδα πάλι, ύστερ' από άλλα χρόνια, πού είχαν σταματήσει ή δουλειές των μεταλλείων και εκουριάχησεν ή φύσις πάλι. Τότε κατάλαβα πόσο άγρια και τρομερή πρέπει να ήταν ή νύχτα εκείνη πού το καιρί του καπετάν-Αντώνη με το λεμόνι του πατέρα είχε αναγίρει εκεί. Γιατί κι' ένα-δυό μεγάλα φορητά βασύδια πού ήσαν για το μετάλλευμα, είχαν και αυτά αναγίρει, χρόνια ύστερα από το καιρί. Και γιατί, εκτός από την άγρια θάλασσα και τους βράχους, όλη ή έπασις, όσο βλέπει το μάτι, γύρω-γύρω, είχε ένα πυκνότατο δάσος από πεύκα και καμιά καλλιέργεια δεν υπήρχε εκεί.

Τό καιρί του καπετάν-Αντώνη το ήθερ ο μάιστρος. Δεν τό άφησε αυτός ο καιρός, πού δένει πούλ το δυτικό μέρος του νησιού μας, να προχωρήσει. 'Ο καπετάν-Αντώνης ζήτησε να προφυλαχθή στον κόρφο της 'Αποίτας, αλλά έχει πρέπει να ήταν ή νύχτα εκείνη πού το καιρί του καπετάν-Αντώνη με το λεμόνι του πατέρα είχε αναγίρει εκεί. Γιατί κι' ένα-δυό μεγάλα φορητά βασύδια πού ήσαν για το μετάλλευμα, είχαν και αυτά αναγίρει, χρόνια ύστερα από το καιρί. Και γιατί, εκτός από την άγρια θάλασσα και τους βράχους, όλη ή έπασις, όσο βλέπει το μάτι, γύρω-γύρω, είχε ένα πυκνότατο δάσος από πεύκα και καμιά καλλιέργεια δεν υπήρχε εκεί.

Τεχνίτες επιτήδειοι να διορθώσουν τις ζημιές του καινού, δεν ήπληξαν στο νησί μας, και ο καπετάν-Αντώνης παράγγειλε και ήσαν από τη Σκωτία τρεις καθαβομαραγκοί. Και άρχισε γρήγορα ή δουλειά της επισκεψής. Πρώτα-πρώτα όμως ξεφορτώθηκε το λεμόνι, κι' οι άνθρωποι πού κατέβηκαν από το χωριό —ένα πλήθος από ανθρώπους—βοήθησαν στο τραβήγμα έξω του καινού για την επισκεπή.

Σε λίγες ημέρες έγινε πάλι ο πατέρας μου. Είχε μεταφορτώσει το λεμόνι σε άλλο καιρί. 'Αλλά τη φορά αυτή δεν τόλμησε να του θυμήσει την απόσχεσι του, γιατί το ναυάγιο και ή αρρώστια του καπετάν-Αντώνη έκαναν το μυρό μου κεφαλάκι άπτόσημο πολύ σφοδρό.

'Ο καπετάν-Αντώνης 'Αρχαλίδης —όπως, ύστερα από χρόνια πού ζήτησα να μάθω λεπτομέρειες για κείνο το ναυάγιο και για τον θάνατό του, έμαθα το όνομά του— ήταν από τη Χιό. Ξένος άνθρωπος στο νησί, ναυαγισμένος σε ναυίο του πατέρα μου. Γι' αυτό τον ήρθε στο σπίτι, όταν ύστερα από λίγες ημέρες ο άτυχος άνθρωπος, έπεσε κάτω χωλοοχημένος από το θαλασσοδάραμα ως να τραβήξει το καιρί έξω, και τσακισμένος από την συμφορά του. Στο πού του όμως ήταν ο μεγάλος του γυός, ο Σπύρος. Αυτός έφρονιζε τώρα για όλα, κάτω από τις οδηγίες του πατέρα του, τις συμβουλές και τη βοήθεια του δικού μου, και την προθυμία και την βοήθεια των κατοίκων του νησιού.

Από-τρεις-τέσσερις γιατροί έβγαιναν κι' έβγαιναν ημέρα και νύχτα στο σπίτι μας. Μά ο καπετάν-Αντώνης όλο και βράβαινε. Και κάθε ημέρα έλεγαν πως θα πεθάνη, και ή άλλη μέρα τον εύρισκε γερό.

'Ηταν ένα παράξενο, πρωτοάνεξ χαρτοπέλιμα, πού εδούταζε ή μέρες κι' ημέρες, όπως αργότερα, μεγάλος πειά, έμαθα από την μητέρα, γιατί τον πατέρα δεν έπερσαν και πολλά χρόνια και τον έχασαμε.

Κάθε ημέρα ο γυός του καπετάνιου έφρινε βαθείαν αυγή για την 'Αποίτα, πού ή απόστασις της είχε τρεις ώρες από το χωριό, και κάθε βράδυ, νύχτα ξαναγύριζε στον άρρωστο καπετάνιο.

- Πώς πάει το καιρί; ρωτούσε ο άνθρωπος πού χαροπαίεμε.
- Καλά, πατέρα, πούλ καλά.
- Κοντεύει να νετάση;
- Όπου και ναίαι, το νετέρνοιμε.

Και την άλλη νύχτα πάλι το ίδιο, και την άλλη, και την άλλη. 'Ο γυός του καπετάνιου ήσαν νύχτα τρεις ώρες δρόμο μέσα από το άγριο δάσος και άλλες τρεις το σίναγγο, για να γνωρίση στον πατέρα τον ήρωδο της δουλειάς και να του κάνει πιο γλυκιά την άγνια του θανάτου. Και οι γιατροί δεν μπορούσαν να ξεπρήξουν πως χωρούσε αυτό το χαρτοπέλιμα. Κι' ο κόσμος σταυροκοπούσαν με την αλλοθιότητα, την πρωτοφανή άνοχη του καπετάνιου. 'Αλλά ο καπετάν-Αντώνης τό είχε πη, τό ύποσέθηκε, τό έλεγε:

—Δέν μου την παίρνει ο Μιχαήλ 'Αρχαγγέλος την ψυχή μου, αν δεν πέσει ή «Βεγγελιστρια» από τα σκαριά στη θάλασσα, και δεν έρθει, γυιέ μου, με τον πρωτομάστορα να με είδοποιήση.

'Ελεγε δε ο καπετάν-Αντώνης, όταν τον άφρινε να μιλήση ο οργχος πού τον έκανε, πως έβλεπε τον Μιχαήλ 'Αρχαγγέλο με την ρομφαία και με τα άνοιγματα του φτερού, πού του έταζε: «'Εννοια σου, καπετάνιε, κι' αν δεν πέσει στη θάλασσα ή «Βεγγελιστρια», δεν σε παίρνω.»

Κι' οι Σκωτιέτες καθαβομαραγκοί έδούλευαν ημέρα και νύχτα. Τη νύχτα με δαδιά

και με ρεταίνι, γιατί κι' αυτοί τό είχαν πάρει πείσμα και εύχη, να μη φύγη για τον άπάνω κόσμο ο καπετάνιος της «Βεγγελιστριας» πριν τελειώσει ή επισκεπή και ριχτεί στη θάλασσα το όρασι χαροπαίε.

Πάνω σ' αυτά γύρισε κι' ο πατέρας μου, διαλά κατεστραμμένος. Δέν είχε τίποτα ο ίδιος στη μητέρα, ούτε στον καπετάνιο, μά το πρώτα δεν άφρινε από τον άλλο κόσμο να μαθευτή.

Τό λεμόνι, πού είχε βρωχή από το πρώτο καιρί, δεν άντεξε. Σάπισε, και πήγε και το δεύτερο ναυίο και το πρώτα χαμένο. Μιά μεγάλη καταστροφή αυτή, γιατί ο καιμένος πατέρας είχε βάλει στο λεμόνι τα πιο πολλά έικτορικά του κεφαλάκι και γιατί είχε άγροσπή πούλ άκριβιά, πανάκριβα το πρώτα. Μά ο πατέρας μου είχε μία χρονική φιλοσοφία στη ζωή: Νόμιζε και άμαρτία άζωμία να ληφτεί για τις δυστυχίες, πού, όπως έλεγε, τις έστειλε, με κάποιο λόγο και σκοπό ο Θεός. Μάλλον ο άλλος τριγύρω στον πειρά μου έδειχναν λίγη, παρά αυτός. Αυτόν πιο πούλ τον έννοιαζε να τελειώσει γρήγορα ή δουλειά του καινού, για να μη φύγη απ' τη ζωή ο καιμένος ο καπετάν-Αντώνης λιπημένος.

Μιά νύχτα όμως, ήθερ ή ώρα δέκα, ήθερ ένδεκα, πέρσαν τα μέσανητα και πού να φανή ο γυός του καπετάνιου. 'Ολοι τριγύρω είχαν μάν αλλοιώτη άγωνία, και οι γιατροί δεν έφριναν από το προσκεφάλι του καπετάνιου, και μεις άζωμία τα παιδιά, από τον κόσμο πού ήταν μαζεμμένοι στο σπίτι και από τη γενική άγωνία, έμειναμε ξυπνήτα.

—Δέν θα την βγάλη την ώρα! είτε ένας από τους γιατρούς πού κρατούσε το σφυγμό του μελλοθάνατου...

Αυτός όμως τον άκουγε και τον έκρίταζε στα μάτια, και ο οργχος του όλο και μεγάλωνε.

Όσοι άνθρωποι είχαν σταλή, ο ένας πίσω από τον άλλο, να πάνε να βρούνε ή να φέρουν το γυό του καπετάνιου, πού τόσο είχε άφρινε στη φορά αυτή. 'Αλλά ή ώρα έπερνούσαν και ούτε αυτοί δεν ήμινοντοισαν να δώσουν κάποια είδησι τί είχε γίνει με το γυό του καπετάνιου.

Κατά τις δυό τα μεσάνητα άκούστηκαν επί τέλους βήματα πολλά έξω από το καλύτεριμο και φάνηκε ο γυός του καπετάνιου, και φάνηκε κι' ο πρωτομάστορας ο καθαβομαραγκός, και φάνηκαν κι' οι δυό άνθρωποι πού είχαν πάει να τον φέρουν. 'Ο οργχος του καπετάνιου μόλις πειά άκούστη και ή άγωνία του έες και πήγαινε να τελειώση... Μά όταν άκουσε τη φωνή του γυού του και τη φωνή του πρωτομάστορα, άνοιξε τα μάτια του, και χαρούτα, γυάλενα, με ένα τρομακτικό έρωσμηματικό, στυλιώθησαν πάνω στους δυό ανθρώπους:

—Δελρίνι πατέρα, δελρίνι! είτε ο γυός. Στις δώδεκα, με τα δαδιά και το ρεταίνι πού μας φράταν, κάναμε φόρα τα ντουβάρια και το ρίξαμε στη θάλασσα. Πήγαμε πιο καλό κι' από πρώτα. Να και ο πρωτομάστορας, για να πιστέψη.

Τότε τα μάτια του καπετάν-Αντώνη έβγαλαν την άγρια γυαλάδα τους κι' ένα φως αλλοθιότατο κι' ένα χαμύγελο έκάλυψε το πρόσωπό του. Τό ίδιο φως όμως, τό ίδιο χαμύγελο ενός πού φέγγει τέλεια εύχαριστημένος, έσκέπασε όλου τριγύρω κι' όλο το δωμάτιο. Και ο 'Αρχαγγέλος, πού εκούτησε ως τό τέλος το λόγο του, έπήρε την ψυχή του καπετάν-Αντώνη...

'Ετσι τό έλεγε, ύστερα από χρόνια ή μητέρα μου, όταν, μεγάλος πειά, την ρωτούσα για το ναυάγιο εκείνου του πατέρα μου και για τον καπετάν-Αντώνη.

K. ΦΑΛΤΑ-ΓΤΣ

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΕΚΑΝΕΥΣ

Είχε γνωστή ή αγαθότης και άλιότης του άμνηστου Γεωργίου του Α'. Στους περιπάτους του, ήταν άπόλυστα ντυμένος και συχνά άνακατευόταν μέσα στο πλήθος των περιπατητών του δρόμου, άγνωστος μεταξύ άγνώστων. Χαροζηριστικώτατο σχετικώς είχε τό παρακάτω έπεισόδιο:

Μιά μέρα, ο βασιλεύς συνάντησε έξω από τό έργογειό των Στρατιωτικών ένα δεκανέα, ο όποιος προσπαθούσε να συγκρατήση ένα άφηνιασμένο άλογο, κρατώντας το από την άκρη του χαλινού.

—Δέν ξέρεις να τό πιάσης από πιο κοντά; του είπε ο βασιλεύς.

—Δέν έβγαινα να τό πιάσης του λόγου σου; του άπάντησε ο δεκανέας, μη άποπεινόμενος την ιδιότητα του συνωμότη του. Δέν τό βλέπεις πως κάνει; 'Αν με δαγκώση;

'Ο Γεώργιος γέλασε καλοκάγαθα και πλησιάζοντας με κίνδυνο να δεχτή καμιά κλωτσιά, βοήθησε τον δεκανέα να συγκρατήση τό ζώο.

